

УКРАЇНСЬКА СПРАВА

„UKRAJINSKA ZPRAVA“.

БЮЛЕТЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО, ЕКОНОМІЧНОГО
Й КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

МІСЯЧНИК

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

РЕДАКЦІЯ-АДМІНІСТРАЦІЯ PRANA XVI. NA PLANI č. 2056.

Передплата:
в ЧСР — річно
Кч. 12, за кор-
доном річно
Кч. 18.

Рік II.

25. березня 1934.

Число 3.

Инж. Л. Костарів.

Політичний огляд.

(Politický přehled).

Як і треба було чекати маленька Австрія стала вісью, коло якої точаться зараз головні події європейської міжнародної політики. Небезпека „аншлюсу“ — тобто добровільного чи примусового приєднання її до Німеччини — примушує як австрійський уряд Дольфуса, так і дипломатію інших великих держав, шукати вигоду з цієї небезпечної ситуації. Виникає де кілька концепцій, які в головному зводяться до створення політично-економічного блоку держав середньої Європи: Австрії й Мадярицини — будь то під протекторатом (говориться натурально лише про „впливи“) Італії, будь то... під владою реставрованих Габсбургів. Остання можливість, хоч до неї ставиться з де якою симпатією французька політика, що натурально не бажає італійських „впливів“ в серед. Європі, мало імовірна в наслідок різкої опозиції Малої Антанти і Італії, але не є цілком виключеною остаточно. Ця опозиція проти реставрації Габсбургів моглаб зблизити Малу Антанту з Італією — наколиб Мусоліні не підпірав „ревізіоністичних“ вимог Мадярицини, але зараз це зближення є цілком випадковим, — і в підписанні в Римі пакті 3-х (Італія, Австрія, Мадярицина) можна вбачати спробу Італії створити в середн. Європі проти вагу Малій Антанті, що є повязана дружбою з Францією.

Як на це все реагує Німеччина? Наколи допустити, що одним зі стимулів підписання польсько-німецького пакту було бажання Гітлера „мати розв'язані руки“ в питанні австро-німецького „аншлюсу“ — то підписання римського пакту треба вважати значною дипломатичною невдачею Німеччини. У всякім разі німецько-італійські взаємовідношення за останній час значно згіршилися і симпатії італійського фашизму до Гітлерівської Німеччини, народження котрої було привітано в Римі з великим захопленням, зникають... Політична ізоляція Німеччини знова загострилася і Гітлер примушений шукати нових шляхів для її прориву. Як можна помітити — ударним „ударним фронтом“ німецької дипломатії є зараз Мала Антанта, яку німці хотілиб „взірвати із внутрі“. З тою метою Берлін починає свою акцію в Румунії й Югославії. Перша, на німецький погляд, як стара союзниця і приятель Польщі, послідує

її прикладу в підписанні пакту з Берліном, друга ж, Югославія, має навіть спільні з Німеччиною інтереси в серед. Європі — а то: має вигоду від австро-німецького „аншлюсу“, бо тим буде Італія мати спільні кордони з Німеччиною; мусить звернути свою увагу на північ і італійська експансія на Балканах — а тим самим і італійсько-югославське напруження ослабне. Тяжко вірити, що німцям може вдатися ця нова акція; розбити Малу Антанту буде дуже тяжко, але не є виключена можливість протуплення цілої Малої Антанти до „пакту порозуміння з Берліном“. Можливо це в тім випаді — наколи Гітлер дійсно щиро відмовиться від втручання в австрійські справи і перенесе свою увагу „на інший фронт“. Таким може бути: питання рівноправності Німеччини в озброєнні та питання плебісциту в Саарських районах. В обох тих питаннях контрагентом Німеччини є Франція, яка досі твердо стоить на своїх старих позиціях що до вимог Німеччини, але треба визнати, що „час працює не для неї“ і ті її позиції зараз сильно ослаблені. Довгий час після світової війни Франція була безсміним диригентом європейської політики; зуміла створити коло Німеччини сітку т. зв. „ранцузького блоку“; спиралася на своїх союзників в світовій війні і на Лігу Націй.

Відношення Англії до німецьких вимог, польсько-німецький пакт, ослаблення звязків „французького блоку“, зусілення італійських впливів в Європі — все це не на користь міжнародним позиціям Франції, яка сама тепер переживає й тяжку внутріполітичну кризу... Ведуться це прями перетрактації поміж Берліном і Парижем; поки що оба два проявляють впертість, але... хто знає, що принесе завтра. Зараз в європейській політиці положіння з кожним днем змінюється і де коли виникають зовсім вже непередбачені комбінації. Ясно лише одно — а те, що Ліга Націй з кожним днем губить свій авторитет і відновленню його не допоможе натурально прияття — певніш: запрошення до неї — СССР, який „пропанує запросити його до Л. Н.“. Дипломатія СССР, по сталінському же виразу, має „головокруженіє от успіхов“, хоч всі ці успіхи досить сумнівні — бо Москва всіма ними не здобула ані нових великих кредитів, на які

чекала, ані гарантій своєї безпечности на випадок війни на Далекому Сході. Зараз дипломатію СРСР чекає „новий успіх“ а то визнання де-юре Малою Антантою, але наскільки можна судити по відомостях преси на цей раз все обійдеться без великих урочистостей і навіть в Москві будуть мати лише одного спільного посла від цілої Малої Антанти.

Які висновки можемо ми зробити з огляду сучасної міжнародної ситуації? Війна чи мир і згода? Тяжко бути пророком в сучасній політиці — можна лише констатувати певні загальні тенденції — а ті поки що скоріш сприятливі миру ніж війні. По перших сучасна війна є надто дорогою і небезпечною грою — і державні мужі на це можуть рішитися лише при повнім переконанні в перемозі, — а такої певности зараз ніхто не має.

По других — ще не є досить виявлені табори майбутніх комбагантів. Ситуація змінюється що дня і ще нічого усталеного не принесла. Зараз поза „нейтральними“ (Іспанія, Данія і шпр.) та „невиразними“ (СССР, Турція і т. д.) можна встановити три головних табори — а то: французький (Франція, Мала Антанта, Польща, Бельгія), Німецький (зараз лише одинока Німеччина) і Італійський (Італія, Мадярщина, Австрія, Албанія і, почасти Болгарія). Англія не примикає виразно до жадного з них. За останній час, як ми вже вказували, ослаблися звязки французького табору, як в наслідок польско-німецького пакту, так і „хитання“ Бельгії, але за те — організація „балканського блоку“ (Турція, Греція, Югославія і Румунія) може бути віднесена до „плюсів“ французької дипломатії. Які зміни принесе майбутнє — казати тяжко. На наш погляд — наколи Німеччині не вдалося би підписати „пакт“ з Малою Антантою — то она буде примушена піти на компромисну згоду з Францією. На якийсь час тоді встановиться європейська рівновага і годі європейська дипломатія примушена буде звернути свою увагу на Схід Європи. Але цей Схід може сам стати в скорім часі ареною подій. Небезпека совітсько-

японської війни далеко ще не минула, як хочуть впевнити нас де які дипломати й журналісти. Фактично не є вирішеним жадне спірне питання, прикордонні і інші інциденти не припиняються, комуністична пропаганда, як в Японії так і в Китаю не перестає. Японія не може бути ніколи спокійною за успіхи своїх колонізаційних плянів в Манджурії й Китаю доті, доки має своїм сусідом СРСР. Дипломатія обох держав — СРСР і Японії — впевняють світ в своїй „миролюбности“, але генштаби обох приправляються горячково до війни. Коли вона вибухне? Різні „авторитети“ роблять різні ауспїції (переважно 1935-6 р.), але вірити їм не можна. При такому напруженні, яке є на Далекому Сході „рушниця де коли починають стріляти сами“... Який вплив сучасна політична ситуація має на наше, українське питання? Поки ще лише негативне. Всі ці Західно-європейські непорозуміння лише на користь СРСР і підтримують дальнїше існування там сучасного режиму. Правда багато з європ. дипломатів вже предбачає зміни, що в недалекому часі можуть статися в СРСР, українське питання набирає все більше значіння, але ще далеко до того, щоб воно стало на порядок денний світової політики. На сьогодні ідея Української Державности має і приятелів і, ще більше, ворогів серед інших народів.

Завданням нашої, української політнки, є зберегти і поширити табір наших приятелів і поборювати ворогів словом і чином.

Словом — тоб то доцільною пропагандою наших національно-визвольних змагань, чином — тоб то: нашою загально національною українською організацією, працею над піднесенням і поширенням української культури, працею над зміцненням наших економічних позицій і над здобуттям нових. Мусимо завжди пам'ятати, що світ рахується лише з сильними.

Спромогаємось же бути сильними — морально, політично, культурно й економічно!

Прага. 20. III. 34.

К. Капєвський.

Націоналізм і національ-більшевизм.

(Nacionalism a nacionalbolševism),

Світ давно вже погодився на найліпшу й найточнїшу (бисмарковську) дефініцію політики: як „вміння можливости“. Цю дефініцію мусимо вжити ми і при студїях націоналізму, який в різних формах і під різними назвами (фашизм, гітлерізм, патріотичний фронт і т. д.) зараз буває по цілім світі, для того щоб виявити його дійсну вартісність і відрізнити його від інших подібних рухів, які не мають нічого спільного з дійсним „благом нації“, мають під собою „темний підклад“ політичного авантюризму, є явищами чистої демагогії і яким ми надаємо назву національ-більшевизму.

Батько і вождь італійського націоналізму—

Мусоліні — в своїй останній промові на святі 10-ліття фашизму казав: „у фашизмі (т. е. націоналізмі) два боки: позитивна й негативна. Ті, хто не ураховують другого, нас зовсім не цікавлять“. Ось цей позитивний бік і відрізняє правдивий націоналізм від національ-більшевизму. Успіхи Мусоліні й італійського націоналізму лежать не в тому, що він зруйнував демократичний парламентський устрій Італії — „старий світ“ зруйнували й більшевики — не в тому, що він поборов комунізм і соціалізм, які тоді ще находилися в зеніті свого розквіту — а в тому, що він зрозумів дух часу й зумів зорганізувати державне й економічне життя нації. Як відомо,

Італія, це на загал мало ворожий край. Великі простори краю це пустирі й багна, які лежать без ужитку. Мусоліні рішив перемінити їх в урожайні поля і перемінив... Сьогодні ця малярична територія, мало що менша від Пинських болот, обернулася в урожайну і здорову країну... Італія мала замало дерева при опал і спроваджувала його річно майже за 1 мільярд лір. — Мусоліні зарвався до заліснювання гір в Апулії й за 40 літ Італія буде мати своє дерево, зберігаючи тим річно мільярд... Тепер в своїй промові Мусоліні оголосив плян нових великих праць, що піднесуть матеріальний благобут Італії а її культуру... І можна з певністю твердити, що свою обіцянку він сдержить - бо обіцяє лише можливе до виконання, а не будув фантастичних плянів, як це робить сталінський більшевизм.

Тоже бачимо ми і в політичній тактиці Мусоліні, як внутрі країни, так і назовні Мусоліні не руйнує безоглядно відразу парламентарний устрій Італії і не замінює його „своєю системою“, він використовує цей устрій і дає новому фашизму „врости до нього“. В зовнішній політиці Мусоліні ще більше обережний, ще більше рахується з ситуацією і своїма силами — тобто „з можливістю“. Так, наколи Мусоліні мусив відмовитися від приєднання до Італії 3-й області Дальмації, він відверто заявив в парламенті: „ліпший договір був неможливим“.

Вся ця розумна політика „можливого“ привела на сьогодні банкрутуваншу раніш Італію до відносного внутрішнього благобуту, обернула її а „другорядної держави“, з якої так мало рахувалися інші навіть під час мирових переговорів, у впливового чинника європейської політики.

Розвиток німецького націоналізму-гітлерізму — пішов зовсім іншим шляхом. Гітлер перш за все почав з обіцянок, які не виконав і не виконає ніколи. Програм гітлерізму несе різку печать большевизму. З її 25 пактов 4 мають чисто большевицько-демагогічний характер. Ось вони:

п. 11. Ми вимогаємо знищення всіх прибутків, що не мають своїм джерелом працю, а в першу чергу гандлем і відсотків.

п. 12. Збогачення з пійни в злочинном проти народу: ми вимогаємо безжалісної конфіскації всіх новних прибутків.

п. 13. Ми вимогаємо удержавлення всіх підприємств, які досі знаходяться в руках товариств і трестів.

п. 14. Ми вимогаємо участі в прибутках великих підприємств.

п. 15. Ми вилогаємо широкого росповсюдження асекурації на випадок старости. І т. д.

Зі всього того гітлерізм не виконав нічого. За час свого перебування у влади гітлерівці обещали всіх німецьких жидів, обернули значну кількість безробітних в псевдо-робочих, що ледве животіють, але... зі свого економічного програму не виконали ані пакту.

Теж саме бачимо ми і в галузі міжнародної політики. Програм-максимум, що був в свій час висунутий Гітлером і який прокламував він при своїм приході до влади (всенімецька соборність, рівність в озброєнню, неузнання версальського договору і пр.) привів до повної політичної ізоляції Німе чини і до страти нею всіх своїх приятелів і союзників (Англія, США, Австрія, навіть СССР). Гітлеру не лише не вдалося виконати з нього ані пакту, але довелось й пійти на різні принципові уступки. Підписання польсько-німецького пакту значить відмовлення від „коридора“ й Гданська по крайности на час його терміну, „римський пакт“ зачинає німцям доступ до Австрії й віднімає від них приятельську Мадярщину, розрив з СССР лишає Німеччину зоюзника й запілля для озброєння армії. Можна різно думати про недодержання Гітлером свого програму, але залишається фактом, що і він мусив скоритися перед „можливістю“. Висновок з того може бути лише: або німецький націоналізм програє на всіх своїх позиціях із за того, що хоче неможного, або — Гітлер зрозумів, прийдя до влади, значіння „можливости“ в політичній життїю. Наколи правдою є друге — то треба констатувати, що німецький національ-большевизм під впливом реального життїя (і розуму вождя) обертається в правдивий німецький націоналізм.

Але старі його хиби не минуть без слїду. Німецький нагїд памятає ще всі обіцянки гітлерівців і ясно бачить, що вони не додержані й що виконані вони ніколи не будуть. В рядах самих гітлерівців. де є коло 30% „сумнівного“ полубольшевиського елемента, — незадоволення і зараз в концент. таборах знайдемо чимало гагенкрейцерів... Все це не сприяє ані певности сучасного устрою, ані його авторітету за кордоном...

З порівняння цих двох характерних проявів націоналістичного руху ми і можемо зрозуміти той розділ, який мається поміж націоналізмом і національ-большевизмом.

Берлін 20.III.34.

Х р о н і к а.

(Kronika).

□ Московський кореспондент „Обсервера“ пише, що „за останній час протиріччя поміж совїт. плянами й дійсностю надзвичайно збільшилися. Інтереси громячян що лня приносяться в жертву „вагальному“ інтересові, але... хто з того користується зрозуміти не можна.“

□ 19-го березня минуло 125 років зі дня народження Гоголя. Держанне сов. видавництво к ювілею випускає усі твори Гоголя в однім томі.

□ Капігуляція ком. Москви перед „буржуазним світом“ поняв. Зараз Литвінов веде ретрактації з урядом європ. великих держав з приводу вступу СССР до Ліги Націй. Москва ставить умовою, щоб СССР було дано постійне місце в Раді Л. Н. і щоб загальні збори Л. Н. окремим вогутом запросили СССР увійти до неї.

□ „Правда“ (12.III.34) пише, що на всеукраїнському кооперативному візді всі делегати вказували на погану

постановку кооперативної справи й... на епідемію роатраг. За минулий рік втрати укр. кооперативів вносять 75 мільйонів карб., а роатрати 32 мільйони карб. Статистики підрахували, що на кожне село припадає п'ятеро випадків роатрати.

□ Після вироку суду Сп. Штатів А. „совіт. закони про націоналізацію російських промислових і комерційних т-в, не діяють на визнання ССРСР де юре, на території США сили не мають“.

□ По відомостях „Народньої Політики“ відомий укр. генерал Тютюнник, про роатрелі котрого в свій час писала укр. преса, є живий и знаходиться на далекім Сході де є начальником штабу китайської комуністичної армії під призначенням Бедмаєна. По словах „Н. П.“ останні успіхи китайських комуністів в боях проти Нанкінгу нісходно приписуються здібностям Тютюника.

□ Англійські газети пишуть, що в Індію стали прибувати групи російських утікачів із центр. Азії. Прибуло приблизно 100 людей, більшістю з України. Це переважно селяне, які відмовилися працювати в колгоспах і яких примушують працювати при будівлі каналів в Азії.

□ З Харбіна повідомляють, що туди знову почали приходити масово утікачі зі совіт. Приморщини — переважно укр. інці.

□ В ССРСР після московського конгресу переорганізація сов. державного апарату. Колегіальна система наркомів і екон. інституцій буде зліквідована. До двох місяців будуть скликаві т. зв. ради наркомів, зложеної в 40-50 членів, з яких половину творитимуть представники місцевих громадських і економічних організацій. Крім цього зредукують кількість економічних трустів і зліквідують зовсім об'єднання трустів. Кількість державних і економ. службовців буде зменшена на 10-15 відсотків. (Діло).

□ Звіт Центр. Контрольного Комітету компартії подає статистичні відомості про „чистку“ партії, що відбулася перед останнім московським конгресом. Звіт дає ясні цифри — кого вичищували. Найбільше було вичищено молодих членів партії, — селян. 23%, службовців 14,6%. Серед останніх було й таке, що на Далек. Сході вичищено 80 голів ком. „ячейок“, а в Одесі цілий „райком“, місцевий виконком і... саму комісію, що перенесла чистку. На Україні яка по словах звіту „загрожена ворогом“, найбільш вичищений Одеський район. Мотиви чистки: на Україні й Білорусії — націоналізм, у Донбасі — бюрократизація, у хліборобських округах — саботаж. „Чистка“ не скрізь проходила гладко. Саботували її голівне на селах і зокрема на Україні. Іноді довелося „чистку“ переводити двічі. (Діло“).

□ В Польщі оголошен закон про інвалідські ренти для тих інвалідів-українців, що „втратили на здоров'ї наслідком участі в укр. відділах, які боролися з польськими відділами в часі від 1. листопаду 1918 по 1. червня 1919 року. Компетентна влада зобов'язана приймати зголошення до інвалідських рент та устійнити процедуру в цих справах.“ (Діло“).

□ Пражський „Український Тиждень“ подає, що чука ніби Сергій Ефремов умер не відпонає дійсності. Ефремов живий, але й досі перебуває в в'язниці.

□ В Польщі знесені наглі суди у відношенні до всіх проступків за винятком шпигунства. (Діло“).

□ В жидівськм журналі „Морген Журналь“ (Нью-Йорк) пише І. Розенберг про положення жидів в ССРСР. „Положення жидів в Німеччині, каже він, є розпучливе,

але без порівняння гірше положення жидів у Совітах“.

□ Парижський рос. „Соціалістическій Вестнік“ пише, що у в'язку з перенесенням столиці України з Харкова до Києва переводиться основна чистка серед населення Києва. „С. В.“ каже, що „хоч сов. влада офіційно пояснює перенесення столиці до Києва господарськими причинами, го властива причина є політична. Це уступка національній свідомості українців“.

□ В Празі відбувся кінцем лютого реферат представника „зєднаних далекосхідних селянсько-козачих угруповань“ п. К. Ковалева. „Спасєння Росії“ реферат вбачає в Україні. „Україна, каже він, горить своїм патріотизмом, а разом з тим і ненавистю до большевиків... Нашим обов'язком є не тільки не перешкоджати українцям у їх боротьбі, а напакі: ми мусимо допомогти їм. Далі референт вказує на можливість війни з Японією і пропонує слідуючий програм для рос. еміграції“: а вибухом війни на Далекому Сході завданням всіх руских патріотів мусить бути 1) ліквідувати большевизм, 2) порозумітися за всяку ціну з Японією, 3) негайно перекинути усі сили на південно-західні (чигай — Україну) та західні кордони. Можемо лише радуватися тому, що нарешті росіяне починають „понимати и признавать“ український патріотизм, але... просимо „російських патріотів“ не турбуватися за нашу долю і „всі свої сили“ перекидати до Москви, а на Україні з большевиками розспрачимося вже як будь ми самі.

□ В лютому відбулося в Шангаю святочне відкриття домики української колонії. На ньому з добірною промоною виступив представник японської колонії м. Шангаю, в якій заявив, що японський нарід співчуває українцям і на знак цього япон. колонія передає свій подарунок, який буде нагадувати українцям про їхніх друзів. Це портрет Гетьмана Мазепи, намальований визначним японським маляром. (Новий час).

□ „Вечерня Москва“ пише, що на кордонах Манджурії постійно в бої ГПУ з білими партіянами, що хочуть викликати повстання в ССРСР. Білі нападають навіть на сов. гарнізони.

□ Над берегом Збруча густо раєствалена большевицька сторожа. Самі москалі та сибіряки. Українці не ладуть сторожити над Збруч. Ануж часом змилосярдієть та випустить з того пекла заголодженого, обдертого укр. мужика. А всетаки втікають. З чорними як земля, запаленими лицами, з горючими напів божевільними очима від голоду, терпіння та знущань, цілковито обезсилені, босі, у лахмітті, через яке видне вистаючі кости та суху жовту шкіру, ці втікачі, більші подібні до мерців, які повставали в домонин, як до живих людей. (Новий Час 21.III.34).

□ Офіційний орган Швейцарського Союзу „Д р Бунд“ помістив статтю під заголовком „Російська дійсність“, в якій пише: „під час минулорічного голоду згинуло не, як подає сов. уряд, 6 мільйонів, а що найменше 15 мільйонів... На вулицях Харкова завжди та сама картина: в досвітніх годинах лежало на тротуарах завжди кілька групів селян, що згинули в голоду, а до міста притягнулися, щоб вижебрати щматок хліба. Під час подорожі до Криму годинами проїждиш крізь зовсім опущені села й хутори. Населення їх або вимерло, або виштікало у глибоку Росію... Та найтрагічніші при цьому не сучасні умовини, а повна безнадійність майбутнього. Мабуть тільки дуже наївні комуністи вірять поважно в те, що друга п'ятилітка піднесе рівень життя населення.“ (Діло. 22.III.34).

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ

при Українській Господарській Академії в Подєбрадах.

(ВИСОКА ШКОЛА ПОЗАОЧНИХ СТУДІЙ)

затверджений Міністерством Хліборобства Чехословаччини, продовжує више студентів і курсантів. Проводить високошкільне навчання кореспонденційну методом на Економічно-Кооперативному Відділі, після закінчення якого дається титул економіста.

Крім того при Інституті функціонують вузькі фахові курси: 1) Бухгалтерії, 2) Англійської мови, 3) Німецької мови, 4) Французької мови, 5) Пасічництва, 6) Оброблення шкіри, 7) Практичної фотографії, 8) Радіотехніки, 9) Миловарства.

Згодом має відкритися навчання і на інших високошкільних відділах та фахових курсах. Звертатися на адресу: Ukrajinský Techniko-hospodářský institut, Poděbrady, Tchécoslovaquie.